

Notitie voor De Nederlandsche Bank Onregelmatigheden bij de Nederlandse holdingmaatschappijen van APP die worden beheerd door trustkantoor ANT

Jan Willem van Gelder, Profundo
in opdracht van Greenpeace Nederland
2 april 2012

1. Internationale expansie Asia Pulp & Paper

Asia Pulp & Paper (APP) is de verzamelnaam van een aantal pulp- en papierproducenten in Indonesië en China Singapore die behoren tot de Sinar Mas Groep van de Indonesische Widjaja familie. APP is niet beursgenoteerd en is ook geen normale holdingmaatschappij. Hoe de eigendomsverhoudingen tussen de verschillende “dochteren” van APP er precies uitzien is onduidelijk, maar wel is duidelijk dat de bedrijven zich onder dezelfde vlag presenteren en dat leden van de Widjaja familie bij al deze bedrijven in de directie zitten.

De laatste vijf jaar is APP bezig zijn activiteiten buiten Indonesië en China uit te breiden naar Europa, Noord-Amerika, Azië en Australië. Op korte termijn wordt deze expansie vooral gestimuleerd door het achterblijven van de pulpproductiecapaciteit bij de capaciteit van de papier- en verpakkingsmateriaalfabrieken van de groep in Indonesië en China. Om dat structurele pulptekort aan te vullen, neemt APP buitenlandse pulpfabrikanten over die om verschillende redenen in financiële moeilijkheden zijn geraakt. Dat levert sneller en goedkoper pulp op dan wanneer nieuwe pulpfabrieken gebouwd zouden worden. Op lange termijn streeft APP ernaar om zich te ontwikkelen tot een mondiale speler op de pulp- en papiermarkt. Een eerste voorwaarde daarvoor is het opzetten of overnemen van buitenlandse marketing- en distributiebedrijven. Een tweede voorwaarde, waartoe in 2010 en 2011 de eerste stappen zijn gezet met de overname van een Canadese en een Duitse papierfabriek, is het opzetten van lokale papierproductie in verschillende wereldregio's.

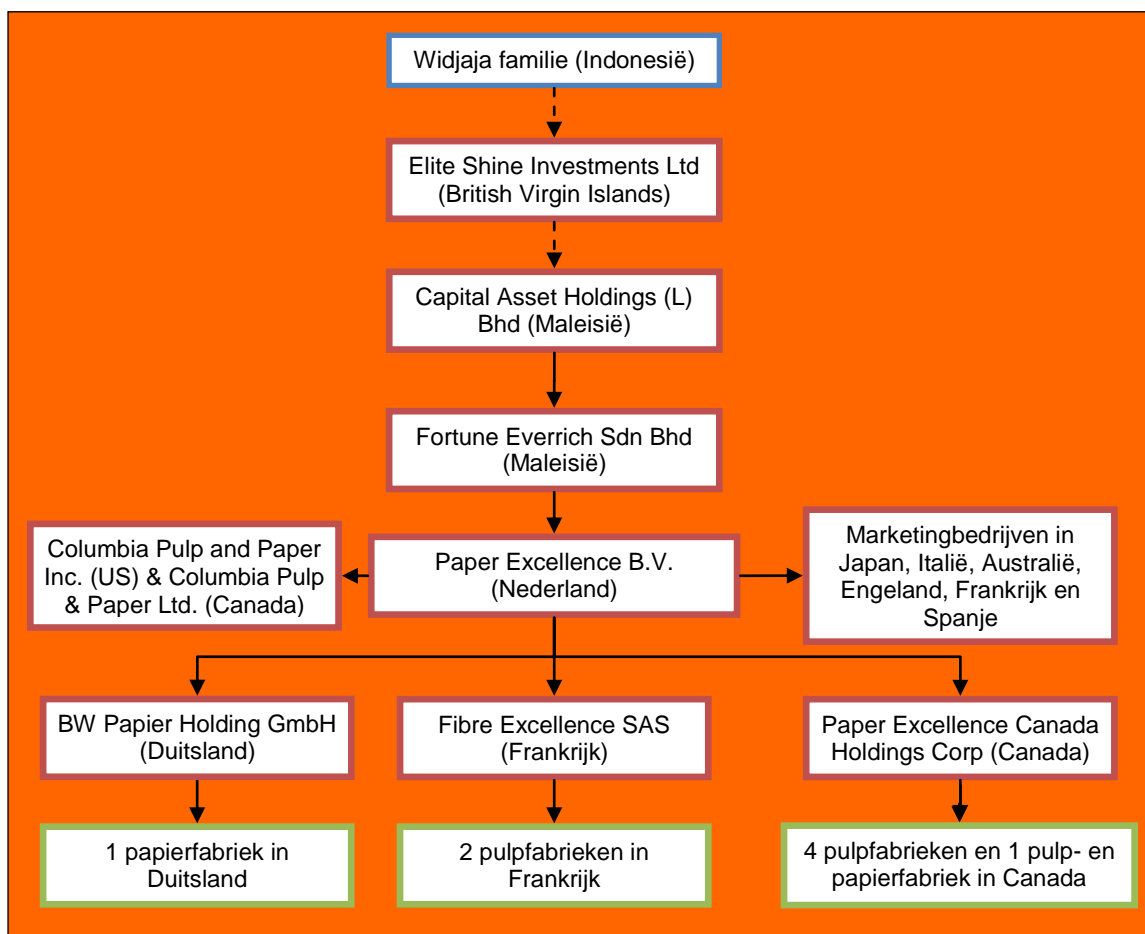
Onderzoek van Profundo, in opdracht van Greenpeace Nederland, heeft uitgewezen dat Nederland een centrale rol speelt bij deze internationale expansie van APP. De Nederlandse holdingmaatschappij Paper Excellence B.V. en de Nederlandse financieringsmaatschappij Bentoning Holding B.V. zijn hier gezamenlijk verantwoordelijk voor. We bespreken beide maatschappijen in de volgende paragrafen.

2. Paper Excellence B.V.

De Nederlandse holdingmaatschappij Paper Excellence B.V. is voor 100% eigenaar van drie holdingmaatschappijen in Canada, Frankrijk en Duitsland.¹ Deze dochterbedrijven hebben sinds 2007 in deze drie landen in totaal acht bestaande pulp- en papierfabrieken opgekocht met een gezamenlijke pulpproductiecapaciteit van rond de 1,9 miljoen ton per jaar en een papierproductiecapaciteit van 530.000 ton per jaar.² Daarnaast is Paper Excellence eigenaar van marketing- en distributiebedrijven voor papier en verpakkingsmateriaal in Japan, Italië, Australië, Engeland, Frankrijk en Spanje.³

Figuur 1 geeft een schematisch overzicht van de moeder- en dochterbedrijven van Paper Excellence.

Figuur 1 Paper Excellence: moeder- en dochterbedrijven

Bron: Documenten van de betreffende bedrijven in handelsregisters.

Onderbroken lijn: Relatie wordt (nog) niet bevestigd door officiële documenten uit handelsregisters.

De totale marktwaarde van de acht fabrieken en de marketingbedrijven die Paper Excellence bezit, bedraagt naar onze schatting ongeveer US\$ 250 miljoen. Zo bedraagt de waarde van de twee Franse fabrieken US\$ 83,5 miljoen⁴, terwijl de Duitse fabriek voor € 38,5 miljoen (US\$ 57,3 miljoen) is overgenomen.⁵

Toch staan alle bezittingen van Paper Excellence eind 2010 voor slechts US\$ 54,1 miljoen in de boeken.⁶ Dat komt omdat de drie dochterbedrijven de overnames van de acht fabrieken grotendeels met vreemd vermogen hebben gefinancierd. Het eigen vermogen, afkomstig van Paper Excellence, vertegenwoordigt rond de 20% van de totale overnamesom.

Anders dan gebruikelijk bij een bedrijf van deze omvang dat meerdere fabrieken in drie landen bezit, worden de bezittingen, schulden, inkomsten en uitgaven van de dochterbedrijven van de Paper Excellence niet in diens jaarrekening geconsolideerd. Paper Excellence geeft alleen zijn eigen inkomsten en uitgaven weer in zijn jaarrekening en waardeert zijn bezittingen op de balans op grond van hun *intrinsieke waarde* (= bezittingen min schulden).⁷ Omdat deze bezittingen grotendeels (rond de 80%) met leningen aan de dochterbedrijven van Paper Excellence zijn gefinancierd, bedraagt de gerapporteerde intrinsieke waarde slechts 20% van de werkelijke waarde van deze fabrieken.

Dat Paper Excellence geen geconsolideerde jaarrekening hoeft op te stellen, komt omdat het bedrijf geen dividendbetalingen ontvangt van zijn dochterbedrijven en geen andere inkomsten heeft, waardoor het bedrijf in 2010 een verlies van US\$ 0,4 miljoen maakte. Het bedrijf heeft ook geen werknemers, het management is uitbesteed aan ANT.⁸

Om deze redenen voldoet Paper Excellence aan twee van de drie voorwaarden die in het *Burgerlijk Wetboek (Boek 2 Artikel 396 Lid 1)* worden gesteld om vrijgesteld te worden van de verplichting om een geconsolideerde jaarrekening op te stellen: het bedrijf heeft minder dan 50 werknemers en een jaaronzet lager dan € 8,8 miljoen. Paper Excellence voldoet niet aan de derde voorwaarde, want de omvang van de activa is groter dan € 4,4 miljoen, maar voor vrijstelling is het voldoende om aan twee van de drie voorwaarden te voldoen.⁹

3. Bentoning Holding B.V.

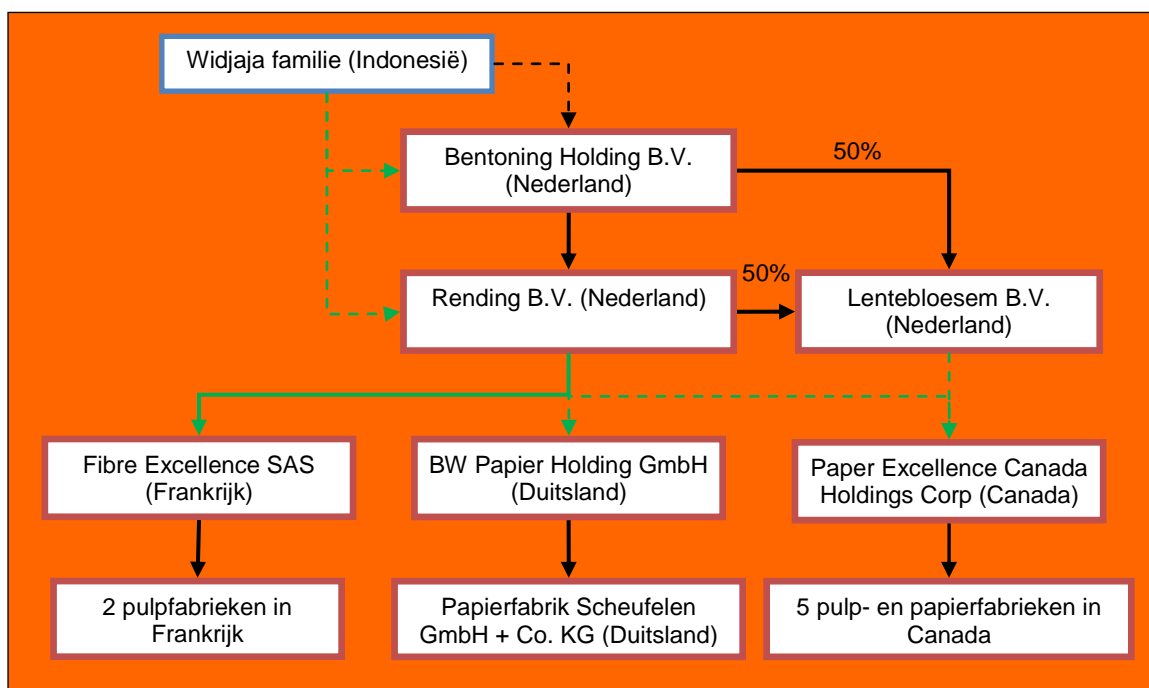
De Nederlandse financieringsmaatschappij Bentoning Holding B.V. en haar twee dochterondernemingen Rending B.V. en Lentebloesem B.V., vullen de holdingactiviteiten van Paper Excellence aan. De Bentoning groep heeft naar onze overtuiging leningen verstrekt aan de drie dochterondernemingen van Paper Excellence in Canada, Frankrijk en Duitsland om de overname van acht pulp- en papierfabrieken mede te financieren.

Eind 2010 hadden de twee dochterbedrijven van Bentoning Holding leningen uitstaan met een totale waarde van US\$ 264,8 miljoen.¹⁰ Van dat bedrag is in ieder geval € 70,4 miljoen (US\$ 93,8 miljoen) uitgeleend aan Fibre Excellence SAS, de Franse dochter van Paper Excellence, voor de aankoop van twee pulpfabrieken.¹¹

Wij gaan er vanuit dat van de resterende US\$ 171,0 miljoen, ongeveer US\$ 110 miljoen is uitgeleend aan Paper Excellence Canada Holdings Corporation, de Canadese dochter van Paper Excellence die sinds 2007 vijf pulp- en papierfabrieken heeft aangekocht. Bovenop de US\$ 264,8 miljoen aan leningen die eind 2010 uitstonden, vermoeden wij dat in 2011 ook een lening is verstrekt aan BW Papier Holding GmbH voor de aankoop van een Duitse papierfabriek.

Bentoning Holding en haar dochterbedrijven financieren de uitstaande leningen niet met eigen vermogen, maar met leningen. Eind 2010 hadden deze B.V.'s zelf ook leningen aangetrokken met een omvang van US\$ 264,8 miljoen.¹² Wij vermoeden dat deze leningen afkomstig zijn van de Widjaja familie (zie Figuur 2).

Figuur 2 Dochterbedrijven van Bentoning Holding en leningen

Legenda: Zwart = eigendom; Groen = leningen; Onderbroken lijn: Relatie verondersteld, maar (nog) niet bevestigd door documenten uit handelsregisters.

Naar onze schatting is tot het einde van 2010 ongeveer US\$ 250 miljoen geïnvesteerd in de pulp- en papierfabrieken en de marketingbedrijven die eigendom zijn van Paper Excellence. Wij gaan er van uit dat deze investeringen voor 20% (rond US\$ 50 miljoen) gefinancierd zijn door het eigen vermogen van Paper Excellence en voor 80% (rond US\$ 200 miljoen) door leningen van Bentoning Holding en haar dochterondernemingen.

4. Relaties met de Widjaja familie

Wie de eigenaar van Bentoning Holding B.V. is, is onbekend. Ook is onduidelijk van wie Bentoning Holding en diens dochterbedrijven leningen hebben aangetrokken. De uiteindelijke eigenaar van Paper Excellence is evenmin bekend. De directe eigenaar van Paper Excellence is Fortune Everrich in Maleisië¹³, dat op zijn beurt eigendom is van Capital Asset Holdings, vermoedelijk ook in Maleisië.¹⁴ Volgens het Britse bedrijf Arco Paper & Print, een dochterbedrijf van Paper Excellence¹⁵, is de uiteindelijke moedermaatschappij van Paper Excellence echter Elite Shine Investments op de Britse Maagdeneilanden.¹⁶

Het is echter zeer waarschijnlijk dat beide Nederlandse bedrijven uiteindelijk eigendom zijn van de Widjaja familie (zie Figuur 1) en dat deze familie ook de leningen heeft verstrekt aan de twee dochterbedrijven van Bentoning Holding (zie Figuur 2). Aanwijzingen daarvoor zijn onder meer:

- Veel directieleden van Paper Excellence en diens dochterondernemingen werk(t)en, nu of in het recente verleden, bij dochterbedrijven van APP in Indonesië en China;¹⁷
- Het adres van Hardi Wardhana, een van de twee directeuren van Paper Excellence, is identiek aan het adres van het hoofdkantoor van de Sinar Mas groep in Indonesië;¹⁸
- De website van een van de overgenomen Canadese pulpfabrieken geeft zelf aan dat het bedrijf nu eigendom is van “een bedrijf uit Indonesië”;¹⁹
- Een woordvoerder van Paper Excellence bevestigde in een mediabericht dat Paper Excellence gerelateerd is aan de Widjaja familie;²⁰
- Paper Excellence had eind 2010 een lening van US\$ 17,5 miljoen uitstaan bij Bank International Ningbo tegen een rente van 0,01%.²¹ Deze Chinese bank is eigendom van de Widjaja familie;²²
- De rente op de door Bentoning Holding B.V. en diens dochterbedrijven aangetrokken leningen is gekoppeld aan de SIBOR, wat er op duidt dat de leningen uit Azië afkomstig zijn;²³
- Van de overnamesom van twee Franse pulpfabrieken door Fibre Excellence (een Franse dochter van Paper Excellence) is 86% gefinancierd door een lening van Rending B.V. Het is uitermate onwaarschijnlijk dat een externe financier, die geen zeggenschap over Fibre Excellence heeft, zo'n groot deel van de overnamesom zou betalen via een Nederlandse financieringsmaatschappij.²⁴

5. Rol van ANT Trust & Corporate Services

Een dochterbedrijf van de Nederlandse trustmaatschappij ANT Trust & Corporate Services N.V. heeft Paper Excellence B.V. in maart 2008 opgericht. Paper Excellence is nu gehuisvest in een kantoorgebouw van Regus in Schiphol-Rijk. ANT voert het beheer over Paper Excellence en een werknemer van ANT is een van de twee directeuren van Paper Excellence.²⁵

Bentoning Holding B.V. en diens twee dochters zijn in 2009 en 2010 door ANT opgericht en waren enkele jaren gehuisvest in het kantoor van ANT aan de Claude Debussylaan in Amsterdam. Sinds april 2011 zijn de drie B.V.'s gevestigd in een kantoorgebouw van Regus in Amstelveen. De directie van Bentoning Holding en diens twee dochters wordt sinds dat moment gevoerd door Klaas van Blanken, die vermoedelijk ook onder contract staat bij ANT.²⁶

ANT was dus verantwoordelijk voor het opzetten van de Nederlandse holdingmaatschappijen van APP en voor het ontwerp van hun onderlinge verhoudingen. Op dit moment is ANT nog steeds verantwoordelijk voor het beheer van deze B.V.'s. Daarmee draagt ANT ook verantwoordelijkheid voor de onregelmatigheden waarop wij in de volgende paragraaf ingaan.

6. Onregelmatigheden

Bij de opzet en het functioneren van de Nederlandse holdingmaatschappijen van APP constateren wij verschillende onregelmatigheden, waarbij mogelijk sprake is van wetsovertredingen:

1. De financiering van ongeveer 80% van de overnamesom van de pulp- en papierfabrieken in Canada, Duitsland en Frankrijk door leningen van Bentoning Holding en diens dochters kan door de eigenaar van deze fabrieken, Paper Excellence B.V., niet als vreemd vermogen beschouwd worden. De bron van dit vermogen is immers de Widjaja familie, die ook de eigenaar van Paper Excellence is. Paper Excellence maakt daarom ten onrechte gebruik van de vrijstelling in *Burgerlijk Wetboek (Boek 2 Artikel 396 Lid 1)*. Als immers de leningen die door de Widjaja familie aan Bentoning Holding zijn verstrekt aan Paper Excellence zelf waren verstrekt (in de vorm van een toevoeging aan de reserves of een lening), zouden de resulterende interest- of dividendbetalingen door de dochterbedrijven van Paper Excellence ertoe leiden dat de omzet van Paper Excellence boven de grenswaarde van € 8,8 miljoen uit zou komen.²⁷ Door het loskoppelen van eigendom en financiering onttrekt Paper Excellence zich ten onrechte aan de in het Burgerlijk Wetboek vastgelegde verplichting om een geconsolideerde jaarrekening op te maken, die de buitenwereld meer inzicht zou bieden in de gezamenlijke inkomsten, uitgaven, bezittingen en schulden van de dochterbedrijven van Paper Excellence.
2. Een tweede gevolg van het loskoppelen van het eigendom (in handen van Paper Excellence) en het leeuwendeel van de financiering van de acht pulp- en papierfabrieken (door Bentoning Holding en diens dochters) is dat misbruik wordt gemaakt van de belastingverdragen die Nederland heeft gesloten met Canada, Maleisië en Indonesië. In deze verdragen worden dividendbetalingen namelijk zwaarder belast dan interestbetalingen.²⁸ Bentoning Holding en zijn dochterondernemingen ontvangen naar schatting US\$ 15,8 miljoen per jaar aan interestbetalingen van de dochterbedrijven van Paper Excellence, die zij weer doorsluizen naar de Widjaja familie. Deze betalingen zouden naar de geest van de belastingverdragen met Canada, Maleisië en Indonesië als dividendbetalingen belast moeten worden, omdat de Widjaja familie de eigenaar is van de buitenlandse pulp- en papierfabrieken die deze interestbetalingen doen.
3. Uit documenten gedeponneerd bij handelsregisters is niet op te maken wie de uiteindelijke eigenaars zijn van Paper Excellence en Bentoning Holding. Daarmee voldoet ANT niet aan de *Wet toezicht trustkantoren* die het trustkantoren verplicht "de identiteit (te kennen) van de uiteindelijk belanghebbende of over informatie (te beschikken) waaruit blijkt dat er geen uiteindelijk belanghebbende is" (Artikel 10, lid 1a). Volgens hetzelfde artikel moeten trustkantoren kennis hebben "van de herkomst en de bestemming van de gelden van de doelvennootschap" (Artikel 10, lid 1b) en "van de relevante delen van de structuur van de groep waartoe de doelvennootschap behoort" (Artikel 10, lid 1c).²⁹

4. In het jaarverslag van Paper Excellence over 2009, wordt door ANT gerapporteerd dat Paper Excellence aan het eind van 2009 activa bezat met een totale waarde van US\$ 8,6 miljoen.³⁰ Maar volgens het jaarverslag over 2010, hadden de activa van Paper Excellence aan het einde van 2009 een waarde van US\$ 25,8 miljoen.³¹ Omdat ANT dit opmerkelijke verschil niet verklaart, lijken hier elementaire principes voor de financiële jaarverslaggeving doelbewust geschonden te zijn.
5. De Chinese Ningbo Bank International, die eigendom is van de familie Widjaja, verleende in 2010 een lening van US\$ 17,5 miljoen aan Paper Excellence met een rente van slechts 0,01%.³² Dit soort “vriendelijke leningen” door een bank aan bedrijven die in handen zijn van de eigenaar van de bank, is niet in overeenstemming met de financiële toezichtsregels in China en Nederland.

Van DNB mag, als toezichthouder, verwacht worden dat deze onregelmatigheden worden onderzocht en dat wordt nagegaan of van wetsovertredingen sprake is.

Bronvermeldingen

- 1 Paper Excellence, "Publication report for the Year 2010", *Paper Excellence B.V.*, Januari 2012; Firmenwissen.de, "Firmenprofil: BW Papier Holding GmbH", *Firmenwissen.de*, Januari 2012.
- 2 Paper Excellence, "Mills", Website Paper Excellence (www.paperexcellence.com), bekeken in maart 2012.
- 3 Paper Excellence, "Publication report for the Year 2010", *Paper Excellence B.V.*, Januari 2012.
- 4 Fibre Excellence SAS, "Annual Report 2010", *Fibre Excellence SAS*, September 2011.
- 5 Firmenwissen.de, "Firmenprofil: Papierfabrik Scheufelen GmbH + Co. KG", *Firmenwissen.de*, Januari 2012; Firmenwissen.de, "Firmenprofil: BW Papier Holding GmbH", *Firmenwissen.de*, Januari 2012.
- 6 Paper Excellence, "Publication report for the year 2010", Paper Excellence B.V., Januari 2012.
- 7 Paper Excellence, "Publication report for the Year 2010", *Paper Excellence B.V.*, Januari 2012.
- 8 Paper Excellence, "Publication report for the Year 2010", *Paper Excellence B.V.*, Januari 2012.
- 9 Overheid.nl, "Burgerlijk Wetboek Boek 2 Artikel 396", *Website Overheid.nl* (wetten.overheid.nl/BWBR0003045/Boek2/Titel9/Afdeling11/Artikel396/geldigheidsdatum_09-12-2011), bekeken in maart 2012.
- 10 Rending, "Report for the Year 2010", *Rending B.V.*, January 2012; Lentebloesem, "Report for the Year 2010", *Lentebloesem B.V.*, Januari 2012
- 11 Fibre Excellence SAS, "Annual Report 2010", *Fibre Excellence SAS*, September 2011.
- 12 Rending, "Report for the Year 2010", Rending B.V., Januari 2012; Bentoning Holding, "Report for the Year 2010", Bentoning Holding B.V., Januari 2012.
- 13 Kamer van Koophandel, "Paper Excellence B.V.: Uittreksel", *Kamer van Koophandel* (www.kvk.nl), Januari 2012.
- 14 Companies Commission of Malaysia, "Corporate Information: Fortune Everrich", *Companies Commission of Malaysia*, Januari 2012.
- 15 Paper Excellence, "Publication report for the year 2010", Paper Excellence B.V., Januari 2012.
- 16 Arco Paper & Print, "Abbreviated Accounts for the Period 7 August 2009 to 31 December 2010", Arco Paper & Print Ltd., Augustus 2011.
- 17 Arco Paper & Print, "Abbreviated Accounts for the Period 7 August 2009 to 31 December 2010", *Arco Paper & Print Ltd.*, August 2011; Dun & Bradstreet, "Paper Excellence Canada Holdings Corporation", *Dun & Bradstreet*, 1 september 2011.
- 18 Kamer van Koophandel, "Paper Excellence B.V.: Uittreksel", *Kamer van Koophandel* (www.kvk.nl), Januari 2012.
- 19 Meadow Lake Mechanical Pulp, "About us", *Website Meadow Lake Mechanical Pulp* (www.meadowlakepulp.com/About%20Us.html), Bezocht in februari 2012.
- 20 Zimbalatti, J., "Tembec sale of two French pulp mills gets labor nod; output to be redirected to Asia", *PPI Europe RISI*, 15 april 2010.
- 21 Paper Excellence, "Publication report for the year 2010", Paper Excellence B.V., Januari 2012
- 22 Bank International Ningbo, "Corporate governance", *Website Bank International Ningbo* (www.binbank.com/e-profile6.htm), Bezocht in februari 2012.
- 23 Rending, "Report for the Year 2010", Rending B.V., Januari 2012; Bentoning Holding, "Report for the Year 2010", Bentoning Holding B.V., Januari 2012.
- 24 Fibre Excellence SAS, "Annual Report 2010", *Fibre Excellence SAS*, September 2011.
- 25 Kamer van Koophandel, "Paper Excellence B.V.: Uittreksel", *Kamer van Koophandel* (www.kvk.nl), Januari 2012.
- 26 Kamer van Koophandel, "Bentoning Holding B.V.: Uittreksel", *Kamer van Koophandel* (www.kvk.nl), Februari 2012; Kamer van Koophandel, "Rending B.V.: Uittreksel", *Kamer van Koophandel* (www.kvk.nl), Februari 2012; Kamer van Koophandel, "Lentebloesem B.V.: Uittreksel", *Kamer van Koophandel* (www.kvk.nl), Februari 2012
- 27 US\$ 264,8 miljoen aan leningen tegen een gemiddelde rente van 5,95% (Rending, "Report for the Year 2010", Rending B.V., Januari 2012; Bentoning Holding, "Report for the Year 2010", Bentoning Holding B.V., Januari 2012), levert jaarlijkse interestbetalingen van US\$ 15,8 miljoen op.

- 28 Deloitte, "Quick tax treaty rates finder", Website Deloitte (www.dits.deloitte.com/Default.aspx), Bezocht in februari 2012.
- 29 De Nederlandsche Bank, "Wet toezicht trustkantoren", Website *De Nederlandsche Bank* (www.dnb.nl/openboek/extern?startid=40-117273&xsl=/stylesheets/publication/OBvolledigeWet.xsl&lang=nl&profile=all#40-119831), Bezocht in maart 2012.
- 30 Paper Excellence, "Annual report for the year 2009", Paper Excellence B.V., Januari 2011.
- 31 Paper Excellence, "Publication report for the year 2010", Paper Excellence B.V., Januari 2012.
- 32 Paper Excellence, "Publication report for the year 2010", Paper Excellence B.V., Januari 2012.